

HORISONTAALSETE TEEMADE HINDAMINE PRIORITEETSES SUUNAS „PIKK JA KVALITEETNE TÖÖELU”

Aivi Themas, Elvo Themas, Marek Sammul, Siim Espenberg, Sille Vahaste, Uku Varblane

16.06.2014 Tallinn

Uuringust

Uuringu eesmärk: hinnata, kuidas on Euroopa Sotsiaalfondist (ESF) toetatava inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetmed toetanud horisontaalseid teemasid ja läbivaid põhimõtteid

Uuringu tellija: Sotsiaalministeerium

Kaasrahastus: Euroopa Sotsiaalfond

Uuringu läbiviija: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE

Hindamise kestus: oktoober 2013 – mai 2014

Horisontaalsed teemad on...

... valdkondlikud väärtused, mida tuleb arendustegevustel arvesse võtta ning võimalusel toetada.

Tavapäraselt sõltub nende väärtuste areng mitmesuguste erinevate tegevuste koosmõjust.

Euroopa Liidus peab HT-sid läbivalt käsitlema kõigis rakenduskavades. Ükski EL-i toetatud tegevus ei tohi horisontaalseid teemasid negatiivselt mõjutada.

Läbivad põhimõtted on...

... horisontaalsed teemad, mis on sätestatud Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) määruses.

Horisontaalsed teemad Eesti riiklikus struktuurivahendite kasutamise strateegias 2007–2013 on...

- keskkonnahoid,
- võrdsed võimalused,
- regionaalne areng,
- infoühiskonna edendamine,
- kodanikuühiskonna edendamine

Läbivad põhimõtted on...

- sooline võrdõiguslikkus,
- sotsiaalne kaasatus,
- uuenduslikkus,
- rahvusvaheline koostöö,
- partnerlus

Hindamise objekt: IARK-i suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu“ meetmed:

- 1.3.1 kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine
- 1.3.2 tööelu kvaliteedi parandamine
- 1.3.3 töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed
- 1.3.4 tervislike valikute ja eluviiside soodustamine
- 1.3.5 soolise võrdõiguslikkuse edendamine

Prioriteetse suuna üldeesmärk on kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine.

Selleks kavandatud tegevused on

- töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamine
- töötute ja mitteaktiivsete hõivesse toomine
- tööjõu sisse- ja väljarände potentsiaali parem ärakasutamine
- töökeskkonna muutmine töötaja tervist hoidvaks
- töösuhte selguse ja paindlikkuse suurendamine
- töösuhte osapoolte tööeluga rahulolu suurendamine

Hindamiseks kasutati

➤ dokumendianalüüsi

- ✧ baasdokumendid (inimressursi arendamise rakenduskava, meetmete raamdokumendid, määrused)
- ✧ horisontaalsete teemade käsitlemise juhendid (RM-i juhend, HTM-i juhend)
- ✧ projektide dokumentatsiooni (avatud taotlusvoorude taotlused ja aruanded, programmide aruanded)
- ✧ taustainfo (**rahvusvahelise kogemuse analüüs**)

➤ intervjuusid

- ✧ rakenduskava koostajad ja prioriteetse suuna ning meetmete koordinaatorid
- ✧ rakendusüksuse esindajad
- ✧ programme/projekte hinnanud eksperdid
- ✧ programmitegevuste elluviijad ja avatud taotlusvoorude projektide juhid
- ✧ valdkondlikud eksperdid

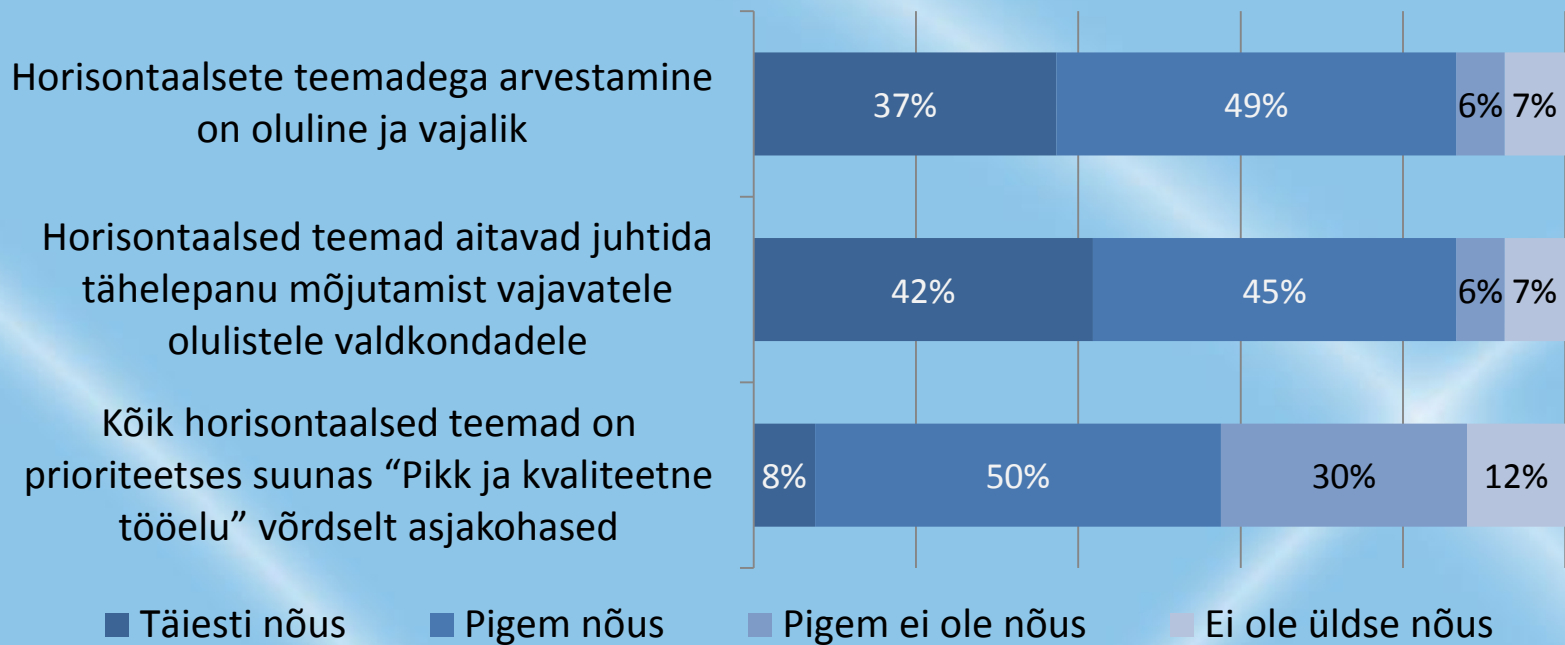
➤ projektijuhtide küsitluse tulemusi

TULEMUS 1: horisontaalsed teemad on projektijuhtide jaoks teisejärgulise tähtsusega

- Aruannetes on projektide horisontaalseid mõjusid käsitletud väga pealiskaudselt. Samuti AT projektitaotlustes.
- Sageli on tegu kopeeritud tekstiga prioriteetse suuna kirjelduses esitatud horisontaalsete mõjude selgitusest IARK-is või RM-i ja HTM-i juhendist
- Mitmel pool tuli ette vastandamist – MEIE eesmärgid (projekti sisutegevuste eesmärgid) ja NENDE horisontaalsed teemad:

“Idee poolest nad on ju riigi jaoks olulised teemad.” (AT projektijuht)

Samas deklaratiiivselt tunnistatakse horisontaalsete teemade olulisust

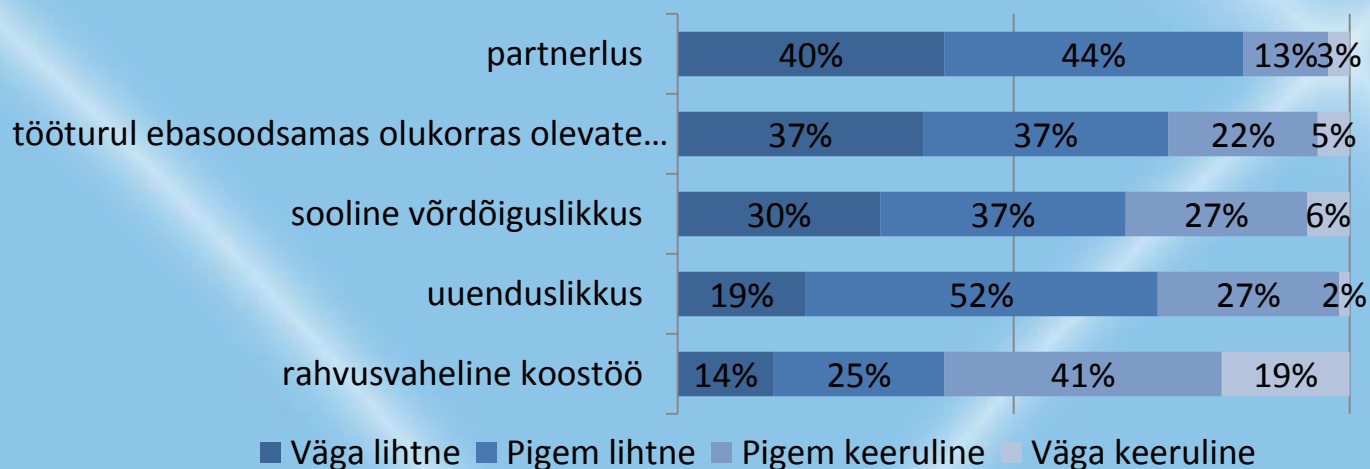
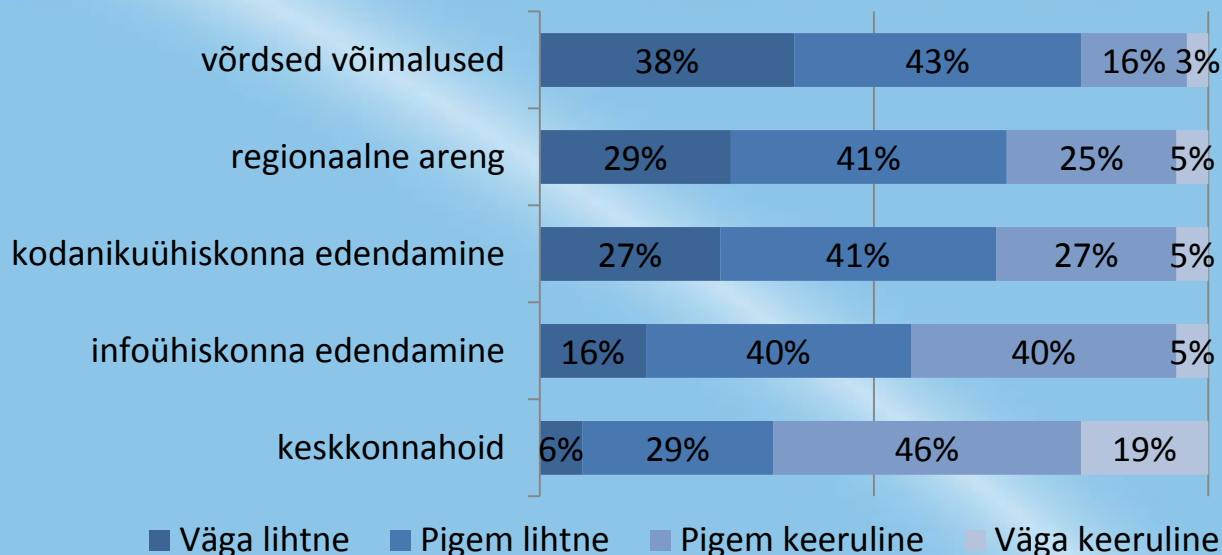
TULEMUS 2: teadlikkus horisontaalsetest teemadest on väike

„Ma sain praegu intervjuu käigus horisontaalsetest teemadest rohkem teada, kui varem kogu projekti elluviimise jooksul.” (projektijuht)

„Me räägime nagu programmi enda sisulistest eesmärkidest, et seda on raske silme ees hoida. Mis siis veel horisontaalsetest teemadest.” (programmi koordinaator)

„Ma ei juurdle nende [horisontaalsete teemade] üle programmi rakendamise jooksul. Pigem mõtlen nendele tagantjärele – ahhaa, need tegevused toetasid regionaalset arengut.” (programmi koordinaator)

Vastused küsimusele, kui raske oli horisontaalsete teemadega projekti elluviimisel arvestada?

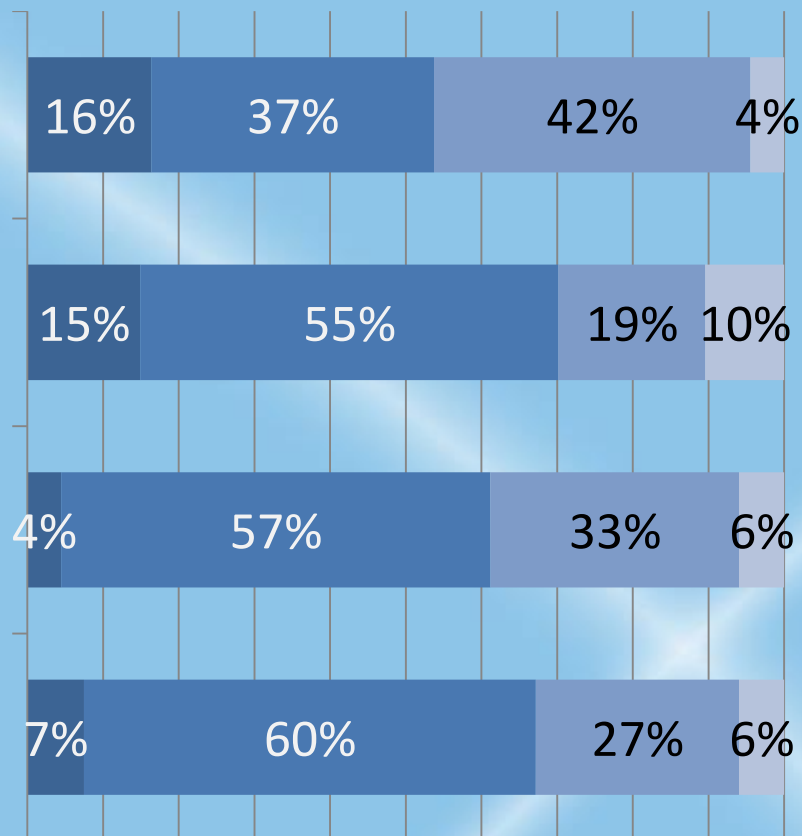

Horisontaalsete teemade järgimine on nõuetest tulenev kohustus, mitte minu projekti eesmärgiga seotud vajadus

Projektitaotlust koostades pöörasin horisontaalsetele teemadele suurt tähelepanu

Selgitusi horisontaalsete mõjude kohta oli projektitaotluses lihtne täita

Aruandlus projekti horisontaalsete mõjude kohta (projekti lõpparuandes) oli lihtne

Täiesti nõus
 Pigem nõus
 Pigem ei ole nõus
 Ei ole üldse nõus

- **Projektijuhid hindavad oma teadlikkust horisontaalsete teemade kohta üle**
- **Üsna suur erinevus eksperdi hinnatud horisontaalse mõju olemasolu ja projekti aruandes esitatud horisontaalse mõju hinnangu vahel**
- **Projektitaotluste hindajad: teadlikkus horisontaalsete teemade olemusest on struktuuriperioodi jooksul märkimisväärselt tõusnud**

Esitatud on projektide osakaal vastavas rühmas (%) horisontaalsete teemade ja läbivate põhimõtete kaupa.

Eksperdi hinnang	Projektijuhi hinnang	
	Ei	Jah
Võrdsete võimaluste edendamine		
Negatiivne mõju	0	1
Neutraalne mõju	5	7
Positiivne mõju	2	15
Tugev positiivne mõju	3	67
Infoühiskonna edendamine		
Neutraalne mõju	28	11
Positiivne mõju	2	45
Tugev positiivne mõju	0	13
Keskkonnahoid		
Neutraalne mõju	51	22
Positiivne mõju	2	21
Tugev positiivne mõju	0	3
Regionaalareng		
Neutraalne mõju	9	22
Positiivne mõju	2	55
Tugev positiivne mõju	0	11
Kodanikuühiskonna areng		
Neutraalne mõju	14	43
Positiivne mõju	4	39
Tugev positiivne mõju	0	1
Läbiv teema – uuenduslikkus		
Neutraalne mõju	4	37
Positiivne mõju	0	53
Tugev positiivne mõju	0	7

TULEMUS 3: erinevate horisontaalsete teemade tähtsust hinnatakse erinevalt

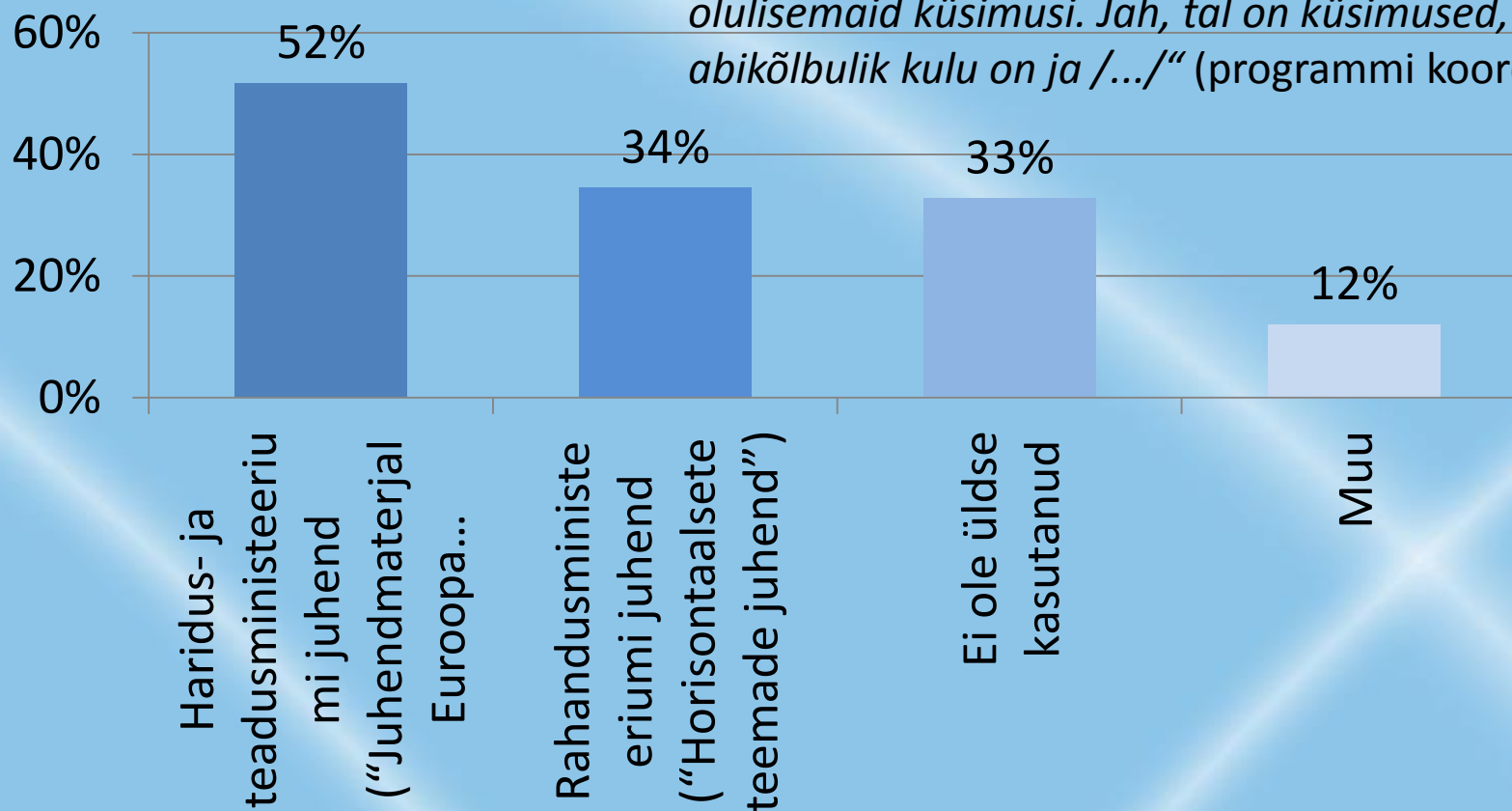
- Koordinaatorid ning programmide ja projektide juhid ei pea kõiki teemasid võrdselt oluliseks:

“Ütleme niimoodi, et kui regionaalne areng, võrdsed võimalused, sooline võrdõiguslikkus on meie jaoks täiesti sellised olemuslikud programmi osad, siis, eks ole, keskkonnahoid, infoühiskond on nagu täiesti... noh, me ei ole sellele kuidagi keskendunud. Ja kodanikuühiskonna areng on selline, nagu ... ütleme, midagi vahepealset.” (programmi koordinaator)
- Eksperdid seevastu peavad kõiki horisontaalseid teemasid võrdselt arendatavaks ja nendivad, et kui mõni neist kõrvale jätta, siis **eksitakse valdkonna horisontaalse teemana määratlemise põhimõtete vastu.**
- Meie kokkuvõte: mõnda horisontaalset teemat (eelkõige keskkonnahoidu) peetakse vähemtähtsaks seepärast, et **ei osata näha, kuidas** seda saab siinsete meetmete raames edendada. See omakorda on aga rohkem **teadlikkuse probleem** kui sisuline vastuolu.

Järeldused ja soovitused 1

- Osa probleeme tuleneb horisontaalsete teemade määratlemise hägususest
 - > tuleks loobuda kahest eraldi nimekirjast;
 - > tuleb oluliselt täpsustada juhendit.
- Eelkõige on vaja suurendada teadlikkust horisontaalsetest teemadest. Koos sellega paranevad nii nende arendamise tõhusus kui muutub mõistetavamaks nende arendamise tähtsus
 - > tuleb oluliselt tõhustada koolitusi (sh koolitada ka meetme ja prioriteetse suuna koordinaatoreid);
 - > kaasata senisest enam valdkondlikke eksperte nii juhendite väljatöötamisse kui koolitamistesse;
 - > toetada horisontaalsete mõjude lahtimõtestamist taotluse ja aruande vormide kohendamise abil (sh rõhuda vajaduse põhjendamisele taotluses ja tagajärgede esitamisele aruandes).

Juhendmaterjalid

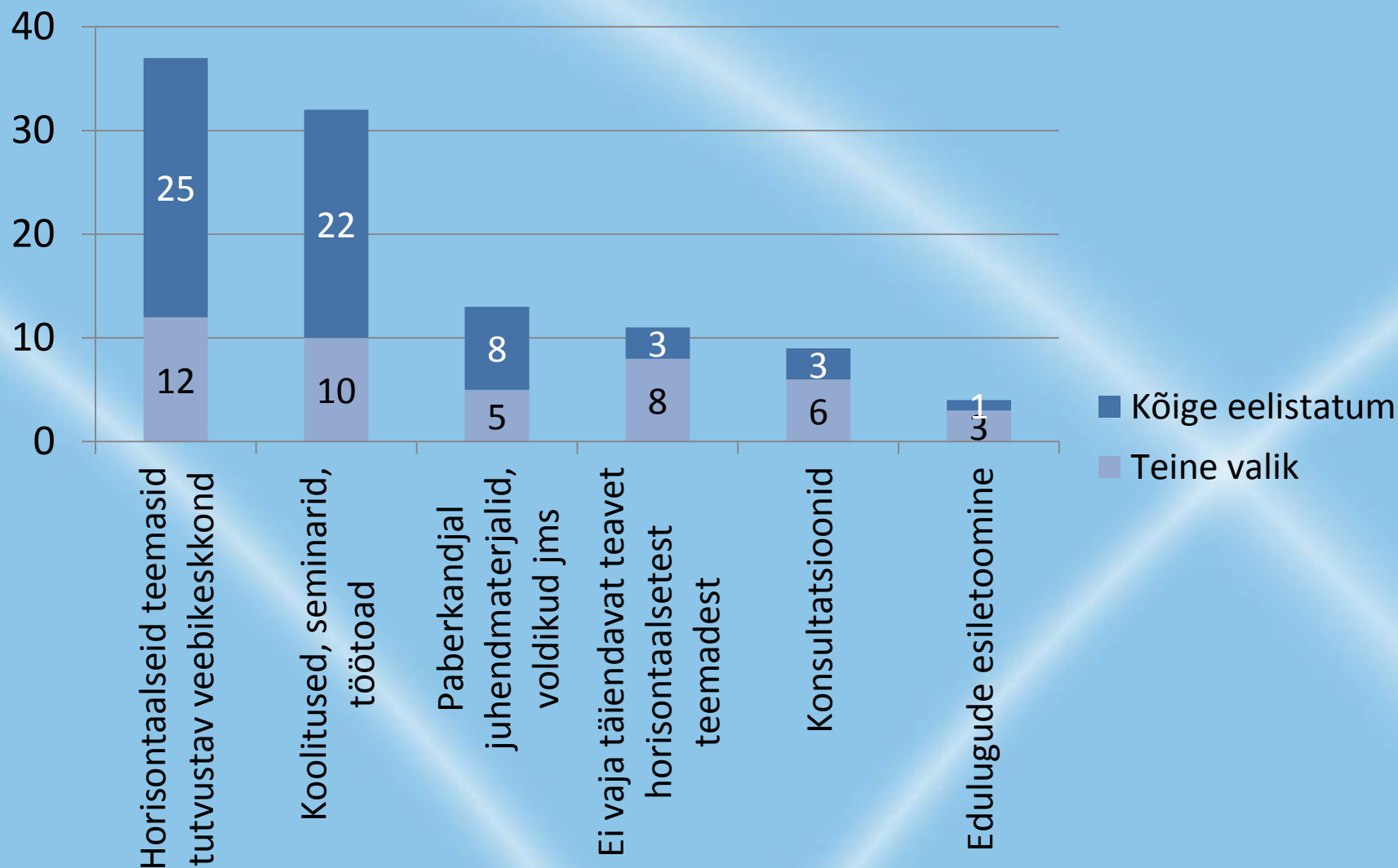

„See horisontaalne teema, eks ta jääb sinna päeva lõppu ka /.../ ja lakooniliselt räägitakse ja noh, sel hetkel nagu see taotleja, ega ta väga ei mõtle sellele horisontaalsele teemale. /.../ Tal on palju rohkem olulisemaid küsimusi. Jah, tal on küsimused, et mis see abikõlbulik kulu on ja /.../“ (programmi koordinaator)

- AT projektijuhid peavad juhendmaterjalide kvaliteeti üldiselt heaks, kuid rohkem oleks vaja illustreerivaid näiteid
- Horisontaalsete teemade määratlemine on liiga lai

- Juhendid on raskesti leitavad
- Keskkonnahoidu toetava mõjuga tegevustena on nimetatud tegevusi, mis ei sobi hästi „pehmete” tegevuste planeerimiseks ja hindamiseks
- Keskkonnahoiu valdkonnas on esitatud tegevustele vastukäivad nõuded: a) „tulemus peab olema püsiv ja hiljem ka kontrollitav”; b) „tulemus ei pea olema konkreetsete keskkonnanäitajate abil mõõdetav”
- Võrdsete võimaluste näited ja positiivse mõjuga tegevused on kaldu soolise võrdõiguslikkuse tähtsustamise poole (võrreldes näiteks puuetega inimeste soodustamisega või keeleoskuse tõttu ebasoodsamas seisus inimestega)
- Regionaalarengut toetavate tegevustena on nimetatud tegevusi, mida on „pehmete” meetmetega väga keeruline mõjutada
- Ei ole määratletud regioonid, mille eelisarendamist taotletakse (regioonidevaheliste erinevuste tasandamine on liialt abstraktne konstruktsioon)
- Juhendi säte, mis ütleb, et see, kui MTÜ on kasusaaja, ei ole piisav kodanikuühiskonnale avaldatava mõju positiivseks lugemiseks, on vastuolus IARK-is sätestatuga, kus öeldakse, et sel on positiivne mõju
- Positiivset mõju omav tegevus nr 3 „suurendada kodanikutunnet, kodanikualgatus, kodanikuvastutust” on liiga abstraktne ja laialivalguva tähendusega

Juhendmaterjalide vorm

Võrdsed võimalused

RM-i juhend:

- ✧ naiste ja meeste majandusliku sõltumatuse tagamisele;
- ✧ naiste ja meeste võrdsemale osalemisele otsustamisel;
- ✧ töö- ja pereelu ühitamisele;
- ✧ sooliste stereotüüpide vähendamisele;
- ✧ töö- ning haridusturu soolise segregatsiooni vähendamisele;
- ✧ naiste ja meeste palgavahe vähendamisele;
- ✧ ebasoodsamas olukorras olevate isikute ja gruppide aktiivsele osalemisele ühiskonnas, sealhulgas juurdepääsule koolitustele ja tööturule.

Eksperdid:

- ✧ iga tegevuse reaalne mõju ebavõrdsusele sõltub sellest, milles vastava valdkonna (või piirkonna) ebavõrdsus realselt seisneb!
- ✧ tegevused on tundlikud, eksimise korral on lihtne ebavõrdsust leevendamise asemel hoopis süvendada
- ✧ tegevusele peab eelnema reaalsete tööhõiveprobleemide analüüs ja projekt peab näitama, kuidas tegevus mõjutab ebasoodsamas olukorras inimesi
- ✧ arenguvõimalused
- ✧ (eba)võrdsus projektimeeskonnas

Võrdsed võimalused AT projektides

Võrdsete võimaluste arendamise selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Tegelemine kõigi/paljude ebasoodsamas olukorras sihtrühmadega	41	1		5		47
Tegelemine soo tõttu ebasoodsamas olukorras inimestega	7	3	8	8	14	40
Tegelemine (pikaajaliste) töötutega	24		5	5		34
Tegelemine ea tõttu ebasoodsamas olukorras inimestega	20		1		1	22
Tegelemine puudega inimestega	14		3			17
Kõigil oli võrdne võimalus osaleda (rühmad moodustati võrdselt)	2	2		8		12
Tegeleti rahvuse tõttu ebasoodsamas olukorras inimestega	10				2	12
Tegelemine sõltuvushäirega inimestega	5			5		10
Tegelemine vaesemate inimestega (sh võlgnikud)			5	5		10
Tegelemine hoolduskoormusega inimestega	4		6			10
Tegeleti tööalaselt (ameti tõttu) ebasoodsamas olukorras inimestega	1			1	8	10
Tegelemine psüühilise erivajadusega inimestega	3		2	1		6
Tegelemine ääremaa inimestega				5		5
Koolitus töökohal diskrimineerimise ära tundmiseks		3		2		5
Tegeleti endiste või praeguste vangidega	4					4
Viidi läbi üldine teavitustebavõrdsusest		2				2
Korraldati transport, mistõttu kõik said osaleda				2		2
Info edastati Internetis, tänu millele on ta kõigile kättesaadav		1				1
Tegeleti endiste prostituutidega	1					1

Võrdsed võimalused

Kuna horisontaalne teema kattub suuresti projekti sisuliste eesmärkidega, siis on see teema kõige paremini mõistetud ja kõige enam tähtsustatud hor. teema.

Probleemid:

- Muist ebasoodsamas olukorras rühmi saab vähem teenuseid kui teised (nt võiks eeldada suuremat tähelepanu vähese eesti keele oskusega inimestele)
- Et teenus toetaks ebavõrdsuse vähenemist, peavad ebasoodsamas olukorras inimesed olema teenuse saamisel soodsamas olukorras
- Väheseteadlikkuse tõttu võidakse ebavõrdsust hoopis süvendada (nt sooline segregatsioon tööturul, palgavaeste koolitamine)

Edaspidiseks

- Jälgida, et projektimeeskond ka ise jälgiks võrdsete võimaluste printsiipi (sh kaasata enam sihtrühma juba projekti elluviimisse)
- Oluliselt täiendada juhendit (eriti näidetega) ja koolitusi
- Jätkata edulugude tutvustamist (nt olemasolevatel Eesti ESF-i veebilehtedel)

Regionaalareng

- RM-i juhendis: regionaalset arengut toetavad tegevused on suunatud kas teatud piirkondlike kitsaskohtade leevendamisele, arengueelduste toetamisele või piirkondlike erinevuste vähendamisele:
 - ✧ avalikele teenustele ligipääsetavuse osas;
 - ✧ elukeskkonna kvaliteedi osas;
 - ✧ töö, hariduse, erinevate teenuste ja eneseteostusega seotud valikuvõimaluste osas;
 - ✧ töökohtade loomise ja tööhõivetaseme osas;
 - ✧ majandusarengu osas;
 - ✧ inimressursi arengu osas;
 - ✧ ühendus- ja kommunikatsioonivõimaluste asjus.
- Ekspertid:
 - ✧ tähelepanu ääremaadele ja väikevaldadele;
 - ✧ suund avalikele teenustele, elukvaliteedi suurendamisele, tööandjate toetamisele, töötajate ümber- ja täiendõppele.

Regionaalareng AT projektides

Regionaalarengu toetamise selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Projekt toimus/teenust pakuti üle Eesti	12	4	1		2	19
Projekt toimus/teenust pakuti Harjumaal (sh Tallinn)	7		2	5		14
Projekt toimus/teenust pakuti mõnes muus maakonnas või vallas	30		11	14	4	59
Projekt toimus/teenust pakuti mitmes linnas	1					1
Vähendati töötust piirkonnas	14					14
Edendati ääremaa inimeste tervist				10		10
Toetati piirkonna majanduslikku arengut	10					10
Kõigi piirkondade inimestel oli võrdne võimalus osaleda	6				3	9
Täiendõpe toimus piirkonnale vajalikus valdkonnas	7					7
Loodi/arendati kaugtöö võimalus	5	1				6
Keskuste (sh vallad ja maakonnad) koostöö arendamine				5	1	6
Koostöö kohalike ettevõtjate ja vabäähendustega				5		5
Kasutati e-õpet	2	2				4
Kohaliku tömbekeskuse arendamine ja regionaalsete erinevuste silumine	2		1	1		4
Toetati KOV-ide võimekust	4					4
Projekt oli suunatud piirkonna kitsaskohtadele	4					4
Regionaalsete erinevuste uuring				2	1	3
Kogukonna aktiveerimine				3		3
Loodi koostöövõrgustik	3					3
Suurendati kvalifitseeritud tööjõu pakkumist	2					2
Infot levitati laialt	2					2

Regionaalareng

Regionaalareng oli suhteliselt halvasti lahti mõtestatud ja vähe tulemuslikult käsitletud:

- töötute koolitamine (aktiveerimine) piirkondades, kus valitseb tööpuudus, ei ole enamasti eriti tulemuslik;
- juhend ei täpsustanud, mis piirkondi peab eelisarendama;
- väga deklaratiivsed põhjendused aruannetes.

Edaspidiseks

- Taotleja peab taotluses ja aruandes näitama, kuidas tema tegevus on seotud piirkonna vajadustega ja aitab kaasa piirkonna arengule. Ehk – aruandlus peab muutuma oluliselt täpsemaks.
- Töötute koolitamisest tuleb regionaalarengu jaoks olulisemaks lugeda tööandjale suunatud toetusi (nt palgatoetus).

Keskkonnahoid

➤ RM-i juhend:

- ✧ keskkonnaseisundi paranemine või keskkonnaemissioonide vähendamine;
- ✧ ressursside säästliku kasutuse toetamine, ümbertöötlemise ja taaskasutuse laiendamine, keskkonnasõbralike tehnoloogiate kasutuselevõtt jms;
- ✧ tulemus peab olema püsiv ja hiljem ka kontrollitav;
- ✧ tulemus ei pea olema konkreetsete keskkonnanäitajate abil mõõdetav;
- ✧ näide – tegevusel ei pea olema mingit püsivat positiivset keskkonnamõju.

➤ Eksperdid:

- ✧ keskkonnahoidu on võimalik edendada igas eluvaldkonnas, kuid see eeldab oma tegevuse keskkonnamõju lahtimõtestamist;
- ✧ eriti olulised ja mõjukad võiks olla koolitustel käsitleda ja koolituskavadesse lisada: energiatarve töökohtadel (nt elektri ja autokütuste kokkuhoid), säästvad töövõtted, ressursside kasutamise efektiivsus, keskkonnateadlikkus ja säästvad eluviisid;
- ✧ projekti enda keskkonnamõju vähendamiseks ette võetud sammud.

Keskkonnahoid AT projektides

Keskkonnahoiu edendamise selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Arendati keskkonnateadlikkust/tutvustati säästva arengu põhimõtteid	15	1		8		24
Projekti käigus oldi säästvad (hoiti kokku energiat, paberit jne)	14	3	1	2	1	21
Koolituse tutvustati säästvaid tehnoloogiaid ja töövõtteid	13				1	14
Suhtlemiseks kasutati Internetti (FB, Twitter, e-post, foorumid jne)	4	3			2	9
Projekt soodustas jäätmete taaskasutust	8					8
Tehti heakorratöid (sh radade hooldus, prügi koristamine jmt)	5			3		8
Materjale jagati Internetis, mis vähendab paberi kasutust	7			1		8
Hoiti kokku autokütust	3	1	1	2		7
Propageeriti jalgsi ja rattaga liikumist	1			5		6
Koolitusel tutvustati töökeskkonda	5		1			6
Õpetati säästvaid eluviise	1	3			2	6
Loodi töökohti IKT sektoris	5					5
Jagati tervise hoidmise õpet ja tutvustati keskkonnast tulevaid terviseriske				4		4
Üritusel/koolitusel sorteeriti prügi	2					2
Projekt vähendas jäätmeteket	2					2
Koolitusel toimus kohaliku keskkonna õpe	2					2
Loodi/arendati kaugtöö võimalusi	2					2
Toimus keskkonnasäästliku ettevõtluse õpe	2					2
Koolitusel tutvustati sotsiaalse vastutuse kontseptsiooni	1					1
Koolitatutel tõuseb eneseväärikus, mistõttu nad hoiavad keskkonda				1		1

Keskkonnahoid

Siinses prioriteetses suunas kõige raskemini mõistetud horisontaalne teema:

- sageli arvati, et seda horisontaalset teemat poleks pidanud arvestama
- eksperdi ja hindajate arvates väljendab see eelkõige vähest teadlikkust
- tõsine segadus juhendis – kas keskkonnahoiu mõju peab olema mõõdetav ja miks ta ei pea olema püsiv?
- väheusutavad ja küsitava mõjuga selgitused koolitustelt (rääkisime keskkonnahoiust)

Edaspidiseks

- Kõige tähtsam on tõsta (projektijuhtide, koordinaatorite ja hindajate) koolituste taset ja mahtu keskkonnahoiu käsitlemisest!
- Nõuda aruannetes projektide endi keskkonnamõju ja selle vähendamise ulatuse täpsemat esitust.
- Koolitustel anda juhiseid selle kohta, kuidas hilisemas tööelus keskkonnahoidu rakendada ja ressursi enam väärindada.
- Hakata täitma juhendi nõuet, et keskkonnahoiu mõju peab olema mõõdetav.

Infoühiskonna edendamine

- ESF strateegia: infoühiskonnas hoitakse, teisendatakse ja edastatakse **teavet universaalsel digitaalsel kujul** ning kõigile ühiskonna liikmetele on tagatud **juurdepääs digitaalsel kujul teabele** läbi andmeedastusvõrgu;
 - ✧ rohkem teavet hoitakse, teisendatakse ja edastatakse digitaalkujul;
 - ✧ rohkem inimesi saab digitaalsele teabele ligi;
 - ✧ tänu IKT-le on vähenenud rutiinne töö;
 - ✧ mingi protsess ühiskonnas on muutunud IKT abil kiiremaks, odavamaks ja/või kvaliteetsemaks
- **RM juhend:** tarkvara väljatöötamine, erinevate teenuste pakkumine läbi IKT lahenduste, juurdepääsu laiendamine IKT võimalustele (nt internetipunktid), andmekaitse alased arendused, arvutikasutusoskuste suurendamine.
- Ekspertid:
 - arvestada valdkonna kiire arenguga;
 - privaatsus, e-kirjaoskus, küberturvalisus, valdkonna- ja erialaspetsiifilised koolitused, IKT lahenduste loomine ja rakendamine töökohal.

Infoühiskonna edendamine AT projektides

Infoühiskonna edendamise selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Anti arvuti ja Interneti algõpet	41		9	3	1	54
Edastati infot Internetis (sh kodulehtede/portaalide loomine)	19	7	3	14	4	47
Suhtlemiseks kasutati Internetti (FB, Twitter, e-post, foorumid jne)	19	2	4	5	3	33
Koolitus viidi läbi e-õppe vormis	9	2	1			12
Parandati sihtrühma võimalusi arvutit kasutada	10			1		11
IKT spetsialisti või muu spetsialisti tasemel ameti koolitus	9					9
Projekt kasutas IKT-d (projektorid, arvutiprogrammid) ja elektroonilist dokumendihaldust	8					8
Interneti kasutamine marketingiks	5					5
Uue IKT lahenduse loomine või rakendamine	2		1	1		4
Kasutati või loodi audio-visuaalset meediat	2				2	4
Sihtrühmas arendati digikirjaoskust	4					4
Anti välja infoleht/ajalehe erinumber/brošüür vmt	1			2		3
Loodi kaugtöökeskus	2					2

Infoühiskonna edendamine

Suur osakaal oli baastaseme oskuste arendamisel, selle kõrval oli aga väga mõjukaid IKT lahendusi (nt “Keeleklikk”, käsitööd turundav portaal, kaugtöökeskused).

Probleemid:

- keskenduti liiga lihtsatele asjadele (nt info internetis jagamine);
- mitmete tegevuste jätkusuutlikkus ei ole tagatud (info pole enam veebis kättesaadav);
- rõhk oli sellel, MIDA kasutati, mitte sellel, KUIDAS kasutati.

Edaspidiseks

- Taotlus ja aruanne peavad võimaldama esitatud väiteid kontrollida (esitada veebilehtede, koolitusmaterjalide jmt aadressid).
- Soosida enam suurema lisandväärtusega IKT kasutamise toetamist (ja koolitusi), st minna baastaseme koolitustest edasi (erialaspetsiifilised oskused, küberturvalisus, e-kirjaoskus jne).
- Siduda koolitused ja IKT arendamine reaalse sektori põhiste vajadustega.

Kodanikuühiskonna edendamine

- ESF-i strateegia: pidev protsess, mis eeldab aktiivseid kodanikuühendusi, inimeste järjepidevat informeerimist ning kaasamist erinevatel tasanditel, andes neile võimaluse panustada ühiskonna arendamisse läbi koostöö ja otsustusprotsessides osalemise.
- RM-i juhend: kodanike huvide järgimiseks ning avalike asjade paremaks korraldamiseks koostööd võimaldavate ühenduste loomine, võrgustike ja institutsioonide (seltsid, ühendused, ümarlauad, koostöökogud jmt), loomine; sektoritevaheliseks lävimiseks stabiilsete koostöövormide ja suhtlemiskanalite loomine, kodanikutunde, kodanikualgatus ja kodanikuvastutuse suurendamine.
- Eksperdid. Täendus laiem, kaks tähtsaimat aspekti:
 - ✧ MTÜ saab toetust ja tema võimekus kasvab;
 - ✧ ebavõrdsuse vähendamine.
- Hindajad lisavad sellele ka juhendis rõhutatud koostöövõrgustike loomise.
- Kodanikuühiskonna edendamine on kõige mahukam horisontaalne teema, sest see võib katta sisuliselt kõik ühiskonna arenguga seonduva, sh mitmed teised horisontaalsed teema – võrdsed võimalused, regionaalareng jne.

Kodanikuühiskonna edendamine AT projektides

Kodanikuühiskonna edendamise selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Tehti koostööd teiste organisatsioonidega / loodi koostöövõrgustik	34	3	6	7	2	52
Koolitatu või aktiveeritud sihtrühma liige on parem kodanik	20	2	2	6	3	33
Projekti viis ellu või sellega tegi koostööd mõni vabaühendus	15	1	2	6		24
Projekti kaasati laiem sihtrühm (kõik soovijad võisid osaleda)	2	2	1	3	4	12
Toimus kogukondade aktiveerimine	4			5		9
Ebasoodsamas olukorras inimesed integreeriti ühiskonda	7			1		8
Levitati infot / teavitati avalikkust	3	3				6
Tööd saanud töötu on aktiivsem ja parem kodanik	5					5
Võib tekkida koostöö(võrgustik)	5					5
Kodanikuühiskonda tutvustati koolitusel	3		1			4
Tutvustati e-teenuseid	4					4
Suurenes inimeste aktiivsus			4			4
Loodi uus MTÜ (uued MTÜ-d)	3					3
Aidati KOV-id omavahel koostööle				3		3
Suurenes tööhõive			3			3
Tutvustati vabaühendusi ja nende tööd	2					2
Kogukond või sihtrühm kaasati projekti elluviimisse	2					2
Suheldakse Internetis (FB, Twitter, foorumid, e-post jne)	2					2
Motiveeriti positiivse eeskuju abil				2		2
Aidati KOV-il kaasamist korraldada	1					1
Tehti koostööd rahastajaga	1					1
Koolitusel tutvustati töötajate õiguseid		1				1
Rakendati aktiivõpet					1	1

Kodanikuühiskonna edendamine

Mõju kodanikuühiskonna arengule oli valdkond, kus ekspertide hinnang kõige sagedamini lahkes projektijuhtide omast, samuti oli siin sage vastuolu juhendis lubatud tõlgendusega. Teisalt oli ekspertide tõlgendus kodanikuühiskonna arendamisest laiem kui juhendi oma.

Väga positiivseks tuleb lugeda koostööle ja kohalike kogukondade aktiveerimisele viinud tegevusi.

Probleemid:

- palju deklaratiivseid selgitusi aruannetes – taotluste ja aruannete hindamise kvaliteet on madal.

Edaspidiseks

- Hädavajalik on täpsustada juhendit ja kaasata sellesse töösse väliseid eksperte.
- Tõhustada nii prioriteetse suuna koordinaatorite, RÜ koordinaatorite, hindajate kui projektijuhtide koolitusi.
- Aruandluse tõhustamise ja nõuete täpsustamisega on võimalik suurendada aruannete sisukust.

Uuenduslikkus

- HTM-i juhend: uue teadmise uudne kasutamine sotsiaalsetel eesmärkidel, mis parandab inimeste ja laiemalt ühiskonna heaolu tööhõive, kaasamise või muude meetmete kaudu.
 - ✧ uued tegevused või uued sihtrühmad
- Ekspertid: mis piirkonda lugeda hindamise tasandiks, kui „uus” peab olema sihtgrupp?
 - ✧ Maakonna tasand?
 - ✧ Mida teha üritustega?
- Uuenduslikkus on oluline, et saavutada muutusi, kuid uuenduslike tegevustega kaasnevad ka suuremad riskid.
- Väga palju on väärtuslikke tegevusi, mis on väga head, hoolimata sellest, et nad on täiesti traditsioonilise ja mitteuuenduslikud.

Uuenduslikkus AT projektides

Uuenduslikkuse selgitus	Meede 1.3.1	Meede 1.3.2	Meede 1.3.3	Meede 1.3.4	Meede 1.3.5	KOKKU
Tegevus on üldse uus (maailmas)					1	1
Tegevus on uus Eestis	16	2	3	2	8	31
Tegevus on uus maakonnas/piirkonnas	8		4	7	2	21
Tegevus on uus vallas				15		15
Tegevus on uus taotlejale	1					1
Tegevuse sihtrühm on uus	18		3	7		28
Koostöö teiste organisatsioonidega / uus koostöövorm	16			2	1	19
Uus koolitusprogramm/õppekava	16					16
Süsteemne (kompleksne) lähenemine	13		2		1	16
Mentorlus/nõustamine/supervisioon	13		3			16
E-õpe	6	2				8
Tegevus on kohalikest või sihtrühma vajadustest lähtuv	6					6
Pakuti tugiteenuseid (lastehoid jmt)			4	2		6
Uus analüüs või uuring	1	1		3		5
Tekkis uus võrgustik					5	5
Ekskursioon/õppereis asutusse/MTÜsse/mujale	4					4
Tegevus toetab uut (majandus)sektorit	4					4
Loodi uus portaal või koduleht (või arendati neid)	3	1				4
Tööpraktika	3					3
Koolitusgrupp on uuel moel moodustatud	3					3
Tegevus motiveerib ja aktiveerib sihtrühma	2			1		3
Aktiivõppe rakendamine	2	1				3
Arendati või rakendati uus IKT lahendus	2		1			3
Individuaalne lähenemine sihtrühma liikmetele	3					3
Laager/suvekursus	2					2
Sihtrühma kaasamine projektitegevusse	2					2
Karjääri planeerimine	2					2
Tegevus toetab KOVi	2					2
Rahvusvaheline koostöö	2					2
Info jagamine asutustes				2		2
Viidi ellu tegevuskava				2		2
Uudne on tehtud töö maht					1	1
Rakendati uudset uuringumeetodit					1	1

Uuenduslikkus

Uuenduslikkuse esitamise vorm taotlustes ja aruannetes on rahuldav, kuid sisukus on varieeruv. Hindamisel loeti väga suur osaprojektijuhtide esitatud selgitustest mitterahuldavaks.

Probleemid:

- juhend on ebatäpne ega määratle uuenduslikkuse tõlgenduse mastaape;
- vägisi otsitakse uuenduslikkust iga (ka tavapärase) tegevuse juures;
- ürituste uuenduslikkuse hindamine on väga keeruline.

Edaspidiseks

- Määratleda täpsemalt, mida loetakse uuenduslikuks tegevuseks (kas esmakordne vastavale sihtrühmale maakonnas?), st täpsustada hindamiskriteeriume.

Partnerlus ja välispartnerlus

- Suures osas on partnerlus üks osa kodanikuühiskonna arendamisest, kuid siinkohal mõeldakse seda kitsamalt – koostööna projekti eesmärkide nimel.
- HTM-i juhend: koostöö erinevate (siseriiklike) organisatsioonide vahel, mida rakendatakse ühiselt määratletud eesmärkidele ja probleemidele toimivate lahenduste leidmiseks; (kirjaliku) kokkuleppega reguleeritud.
- Välispartnerlus:
 - ✧ teiste riikide kogemusest õppimiseks ja heade kogemuste rakendamiseks; ka oskusteabe ülevõtmine; peab andma projektile selge ja põhjendatud lisandväärtuse
 - ✧ ei ole kõikides meetmetes abikõlbulik
- Eksperdid: rahvusvahelise teabe võrdlemine on oluline kõigis eluvaldkondades ning ei ole ühtki sellist valdkonda (meedet), kus see võiks olla täiesti ülearune.

Partnerlus ja välispartnerlus

Taotluse ja aruannete vormid partnerluse osas on täiesti rahuldavad, kui välispartnerluse osas mitte.

Probleemid:

- kohati on loetletud partnerlus ilmselt fiktiivne, partnerina on nimetatud rakendusüksust – välispartnerluse kajastamine aruandluses on ebapiisav;
- on ilmnenud, et kohati on projekti käigus muudetud nõudeid, mistõttu välissuhtlus on on ära keelatud;
- taotlusperiood on liiga lühike, et oleks mugav välispartnereid leida ja ühistegevuses kokku leppida.

Edaspidiseks

- Soodustada kogemuste vahetust ja välispartnerite kaasamist projekti.
- Pikendada taotlemise perioodi, et välispartneritega oleks võimalik kokku leppida.

Järeldused ja soovitused 2

- Oluliselt on vaja tõsta teadlikkust horisontaalsetest teemadest:
 - > tuleb oluliselt täpsustada juhendit ja selle koostamisse kaasata valdkonna eksperte;
 - > tuleb parandada horisontaalsete teemade käsitlemist koolitustel;
 - > soovitame kaasata konsultante taotlejate/projektijuhtide nõustamise juurde.
- Rakendusüksus saab nii taotluste tehnilise kontrolli kui projektijuhtide nõustamise käigus juhtida taotlejate/projektijuhtide tähelepanu probleemidele hor. teemade käsitlemisel:
 - > ka hindajad ja RÜ koordinaatorid vajavad hor. teemade koolitusi;
 - > aruandluse tõhustamise ja nõuete täpsustamisega on võimalik suurendada aruannete sisukust.
- Et vältida horisontaalsete mõjude väljamõtlemist, võib kaaluda iga horisontaalse teema eest punktide andmisest loobumist.

Asjakohasus

- Projektitegevuste mõju hindamine kõigile horisontaalsetele teemadele on asjakohane.
- Horisontaalsete teemade ja läbivate põhimõtete eristamine ei ole asjakohane.
- Prioriteetse suuna tegevused tervikuna, st meetmete eesmärgid ja meetmete raames elluviidud programmid ja avatud taotlusvooru projektid võimaldavad horisontaalsete teemade arendamist.
- Asjakohane oleks seada horisontaalsetele teemadele konkreetset kvantifitseeritavad eesmärgid.

Tulemuslikkus

- Iga konkreetse programmi ja AT projekti puhul ei pea nõudma positiivset mõju kõigile horisontaalsetele teemadele.
- Horisontaalsete teemade arendamine on siinses prioriteetses teemas olnud mõõdukalt tulemuslik.
- Tulemuslikumad on olnud projektid, mille eesmärk kattub mõne horisontaalse teemaga.
- Ainult tulemuslikkuse seisukohast oleks otstarbekam rakendada otseselt valdkonda mõjutavaid meetmeid.
- Horisontaalsete teemade arendamise tulemuslikkust vähendab oluliselt madal teadlikkus neist teemadest ja nende arendamise võimalustest.
- Juhendite kasutamine on ebapiisav, see on osaliselt tingitud juhendite nõrkusest.

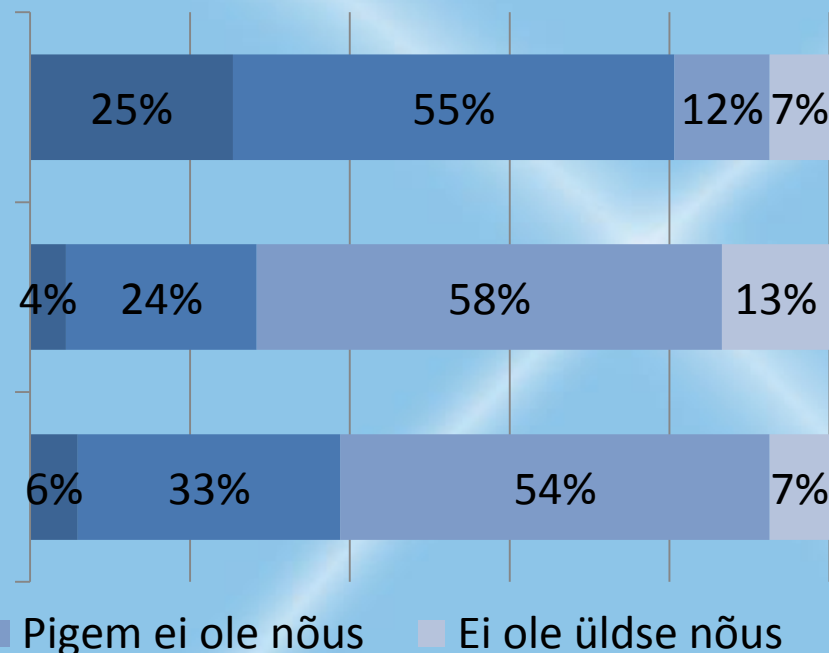
Tõhusus

- Teemade käsitlemine läbivalt/horisontaalselt on tõhus.
- Vähene kulu horisontaalsetele teemadele on seotud ka sellega, et nende teemadega eriti ei tegeldud.

Horisontaalsed teemad on tõhus viis EL-i ühiste eesmärkide saavutamiseks

Horisontaalsete teemadega arvestamine suurendas minu projekti kulusid

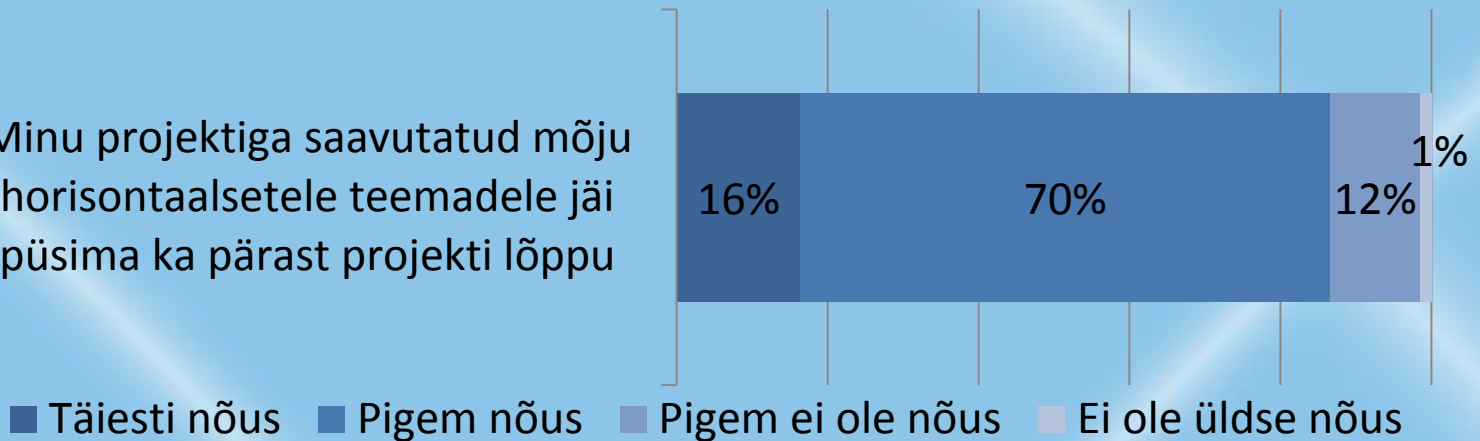
Horisontaalsete teemadega arvestamine suurendas minu projekti ajakulu

Jätkusuutlikkus

- Tulemused, mis on projekti põhieesmärgiks, on jätkusuutlikumad kui need, mis on projekti kõrvaleesmärkideks.
- Jätkusuutlikkus sõltub oluliselt sellest, et tegevusi rahastatakse projektipõhiselt.

Minu projektiga saavutatud mõju horisontaalsetele teemadele jäi püsima ka pärast projekti lõppu

„No risk ongi see, et üks hetk rahastus ESF-ist lõpeb näiteks ja tegevus lõpeb. Et meie huvi on kogu aeg oma tegevusega mõjutada, et see tegevus oleks jätkusuutlik ka siis, kui ESF lõpeb.“ (avatud taotlusvooru projektijuht)

Soovitused

- **Käsitleda horisontaalseid teemasid ja läbivaid põhimõtteid arengudokumentides edaspidi ühe nimekirjana**
- **Määratleda horisontaalsetele teemadele eesmärgid**
- **Koostada põhjalikud ja informatiivsed juhendmaterjalid**
- **Kaasata eksperte juhendmaterjalide koostamisse**
- **Uuendada perioodiliselt juhendmaterjalide sisu**
- **Lua horisontaalseid teemasid ja läbivaid põhimõtteid tutvustav veebikeskkond**
- **Koguda ja laiemalt tutvustada edulugusid ja häid kogemusi**
- **Korraldada koolitusi projektide taotlejatele**
- **Muuta horisontaalsete teemade käsitus projektitaotlustes põhjalikumaks**
- **Kaaluda horisontaalsete teemade konsultantide kaasamist**
- **Korraldada ühiskoolitusi projektitaotluste hindajatele ja konsultantidele**
- **Rakendada selgemaid nõudeid aruandlusele**
- **Jätkata kõikide horisontaalsete teemadega arvestamist kõikides meetmetes**